

УДК 658.14

Н. П. Борецька,
к. е. н., професор, професор кафедри бізнес-економіки,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ
К. В. Міщенко,
студент, Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

АНАЛІЗ І ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

N. Boretska,
k. e. s., professor, professor of department of business-economy,
Kyiv national university of technologies and design, Kyiv
K. Mishchenko,
Student, Kyiv national university of technologies and design, Kyiv

ANALYSIS AND PROGNOSTICATION OF FINANCIAL FIRMNESS IN ENTERPRISE

Метою статті є визначення основних методичних прийомів оцінки фінансового стану взагалі та фінансової стійкості зокрема, обґрунтування системи показників оцінки фінансової стійкості на основі нових форм фінансової звітності; систематизація інформації про основні проблеми, які виникають у процесі аналізу фінансового стану вітчизняних підприємств у сучасних умовах, визначення основних напрямів їх вирішення.

У статті розглянуто існуючі методики аналізу фінансової стійкості підприємства. Обґрунтовано застосування показників фінансової стійкості та платоспроможності як основних індикаторів фінансового благополуччя підприємства. Окреслено основні завдання аналізу фінансової стійкості та платоспроможності підприємства та систему факторів, які впливають на фінансовий стан.

У висновку обґрунтовано необхідність використання аналізу фінансової стійкості підприємства. Перш за все, за допомогою коефіцієнтів фінансової стійкості підприємство має повне уявлення про теперішній стан підприємства, можна визначити слабкі місця в діяльності підприємства та своєчасно їх ліквідувати.

The aim of the article is determination of basic methodical receptions of estimation of the financial state in general and financial firmness in particular, ground of the system of indexes of estimation of financial firmness on basis new forms of the financial reporting; systematization of information is about basic problems that arise up in process of analysis of the financial state of domestic enterprises in modern terms, determination of basic directions of their decision.

In the articles considered existent methodologies of analysis of financial firmness of enterprise. Application of indexes of financial firmness and solvency is reasonable as basic indicators of financial prosperity of enterprise. Basic tasks to the analysis of financial firmness and solvency of enterprise and system of factors that influence on the financial state are outlined.

In conclusion, the necessity of using analysis of financial viability. First of all the ratios financial stability of the company has a complete picture of the current state of the enterprise can identify weaknesses in the enterprise and promptly remove them.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансовий стан, платоспроможність, прогноз, аналіз, фінансовий левеверидж.

Key words: financial firmness, financial state, solvency, prognosis, analysis, financial leverydzh.

АКТУАЛЬНІСТЬ

У сучасних умовах розвитку ринкового середовища фінансова стійкість набуває все більш важливого значення. Позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для нормального функціонуван-

ня підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу. Управління фінансовою стійкістю є одним із основних елементів фінансового менеджменту на підприємстві, необхідною передумовою стабільного розвитку підприємства. В процесі управління фінансо-

Таблиця 1. Визначення поняття "фінансова стійкість підприємства" науковцями

№	Автори	Визначення
1	Н.А. Мамонтова	«Економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва»
2	В.М. Родіонова, М.О. Федотова	«Це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу та використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого ризику»
3	І.А. Бланк	Фінансова стійкість - характеристика стабільного фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових ресурсів
4	М.Я. Коробов	«Якщо параметри діяльності підприємства відповідають критеріям позитивної характеристики фінансового стану, говорять про фінансову стійкість підприємства. Фінансова стійкість формується під впливом рентабельності діяльності. Якщо підприємство збиткове, малорентабельне. Якщо величина прибутку падає, говорити про задовільний фінансовий стан, фінансову стійкість не доводиться»
5	О.С. Стоянова	«Фінансова стійкість передбачає збіг чотирьох сприятливих характеристик: платоспроможності; ліквідності балансу; кредитоспроможності; високої рентабельності»
6	Г.В. Савицька	«Здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в мінливому внутрішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику»
7	Л.А. Лахтіонова	«Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення»

вою стійкістю підприємства виникає потреба у виявленні факторів, що на неї впливають є важливим завданням вітчизняних підприємств. Вивчення літературних джерел показало, що в зарубіжній та вітчизняній практиці дослідженню фінансової стійкості та банкрутства підприємств приділяється достатня увага. Вагомий внесок у рішення та розробку цих питань зробили М.І. Баканов, І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, О.В. Єфімова, О.Д. Заруба, В.О. Мец, А.М. Ковальов, Л.Т. Гіляровська, А.Д. Шеремет, П.Ю. Буряк, М.В. Римар, М.А. Болюх, В.З. Бурчевський та ін. Різні аспекти оздоровлення підприємств та антикризові заходи досліджено в працях В.П. Войнаренко, О.М. Тридід, М.О. Кизим, В.І. Грачова, І. Лаврушенкової, В.І. Оспіщева, Л.І. Лачкової, В.С. Пономаренко та ін.

Існує неоднозначність трактувань при визначенні поняття "фінансова стійкість". Одні вчені характеризують фінансову стійкість як довготривалу платоспроможність. Інші — як раціональну структуру та склад оборотних активів, їх використання. Треті вважають, що вона відображає стабільність діяльності підприємства в довгостроковій перспективі та визначається співвідношенням власних і позикових ресурсів і їх ефективним використанням. Дослідивши публікації з цього питання, було виокремлено декілька визначень цього поняття (табл. 1).

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Дослідження показало, що існує ще багато дискусійних питань щодо сутності й методики аналізу фінансової стійкості підприємства в умовах невизначеності, розрахунку власних оборотних коштів, які забезпечують внутрішню фінансову стійкість тощо. Отже, дискусійність окремих методичних положень і необхідність систематизації та практичного вирішення комплексу питань ефективного управління фінансовими ресурсами зумовлюють актуальність і цільову спрямованість дослідження [6, с. 544].

Про стійкий фінансовий стан підприємства свідчить його спроможність вчасно розраховуватись з поточною заборгованістю, підтримувати платоспроможність у несприятливих обставинах, збільшувати обсяги реалізації та отримувати прибуток. Фінансова стійкість забезпечує стабільну платоспроможність на перспективу, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат та грошових потоків. Фінансова стійкість — це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у зовнішньому і внутрішньому середовищі, яке змінюється; що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість у межах припустимого рівня ризику [2, с. 23—27].

Оцінювання фінансової стійкості підприємства передбачає проведення об'єктивного аналізу величини та структури активів і пасивів підприємства і визначення на цій основі його фінансової стабільності і незалежності, а також аналізу відповідності фінансово-господарської діяльності підприємства цілям його статутної діяльності.

На фінансову стійкість підприємства впливають такі фактори:

- стан підприємства на товарному ринку;
- конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг);
- ділова репутація підприємства;
- залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів;
- наявність неплатоспроможних дебіторів;
- ефективність господарських і фінансових операцій.

Суттєво впливають на підприємство взагалі й фінансову стійкість зокрема зовнішні фактори:

- економічні умови господарювання;
- політична стабільність;
- розвиток техніки і технології;
- платоспроможний попит споживачів;

Таблиця 2. Зміст та розрахунок коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість

Назва показника	Зміст	Розрахунок на основі балансу
1	2	3
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, концентрації власного капіталу), $K_{\Phi\text{н}}$	Показує частку власного капіталу у загальній сумі джерел коштів (валюти балансу)	$K_{\Phi\text{н}} = \frac{p.1495}{p.1900}$
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу, $K_{\text{пк}}$	Показує частку позикового капіталу у загальній сумі джерел коштів (валюти балансу)	$K_{\text{пк}} = \frac{p.1595+p.1695}{p.1900}$
Коефіцієнт фінансової залежності, $K_{\Phi\text{з}}$	Показує, яка сума коштів припадає на одиницю власного капіталу, обернений до $K_{\Phi\text{н}}$	$K_{\Phi\text{з}} = \frac{p.1900}{p.1495}$
Коефіцієнт концентрації поточної заборгованості, $K_{\text{пз}}$	Показує, яку частину активів сформовано за рахунок поточних зобов'язань	$K_{\text{пз}} = \frac{p.1695}{p.1300}$
Коефіцієнт фінансової стійкості (забезпечення загальної заборгованості власним капіталом), $K_{\Phi\text{с}}$	Показує співвідношення власного і залученого капіталу	$K_{\Phi\text{с}} = \frac{p.1495}{p.1595+p.1695}$
Коефіцієнт фінансового левериджу (фінансового ризику), $K_{\Phi\text{л}}$	Показує співвідношення залученого і власного капіталу, обернений до $K_{\Phi\text{с}}$	$K_{\Phi\text{л}} = \frac{p.1595+p.1695}{p.1495}$
Коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом, $K_{\text{зз}}$	Характеризує суму власного оборотного капіталу на одиницю запасів	$K_{\text{зз}} = \frac{p.1195-p.1695}{p.1100}$
Коефіцієнт маневровості оборотних активів, $K_{\text{ма}}$	Характеризує суму власного оборотного капіталу на одну грошову одиницю оборотних активів	$K_{\text{ма}} = \frac{p.1195-p.1695}{p.1195}$
Коефіцієнт маневровості власного капіталу, $K_{\text{мвк}}$	Характеризує суму власного оборотного капіталу на одну грошову одиницю власного капіталу	$K_{\text{мвк}} = \frac{p.1195-p.1695}{p.1495}$
Коефіцієнт маневровості позикового капіталу, $K_{\text{мпк}}$	Характеризує суму власного оборотного капіталу на одну грошову одиницю позикового капіталу	$K_{\text{мпк}} = \frac{p.1195-p.1695}{p.1595+p.1695}$

— економічна і фінансово-кредитна законодавча база;

- соціальна і екологічна ситуація в суспільстві;
- податкова політика;
- рівень конкурентної боротьби;
- розвиток фінансового і страхового ринку [1, с. 65—67].

Основною умовою забезпечення фінансової стійкості підприємства є формування достатніх обсягів коштів, які дають змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з працівниками, кредиторами, постачальниками. Іншими словами, підприємство буде фінансово стійким, якщо величина його вхідних грошових потоків від операційної діяльності перевищуватиме вихідні.

Виходячи з наведеного, можна зробити висновок, що одним з важливих компонентів фінансової стійкості є наявність необхідної кількості фінансових ресурсів, які можна сформувати лише за умови ефективної роботи підприємства та отримання прибутку, що неможливо без застосування управлінських рішень [3, с. 124].

Основними завданнями аналізу рівня фінансової стійкості підприємства є: аналіз складу і розміщення активів господарського суб'єкта; дослідження динаміки і структури джерел фінансових ресурсів; визначення рівня забезпечення власними оборотними коштами; аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості; оцінка рівня платоспроможності.

Аналіз складу і розміщення активів господарського суб'єкта проводиться на основі таблиці порівняльно-аналітичного балансу за статтями активів за допомогою методів вертикального (структурного) та горизонтального (динамічного) аналізу.

Досягнення стійкого фінансового стану можливе за достатності власного капіталу, при ефективному використанні активів, достатньому рівні рентабельності з урахуванням операційного і фінансового ризиків, при достатній ліквідності, стабільних доходах і широких можливостях залучення позикових коштів. Для забезпечення фінансової стійкості у підприємства має бути гнучка структура капіталу, вміння організувати його рух у такий спосіб, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами з метою збереження платоспроможності і створення умов для самофінансування [7, с. 113].

Стійкість фінансового стану підприємства залежить від оптимальної структури джерел капіталу (від співвідношення власних і позикових коштів), від структури активів підприємства і насамперед від співвідношення основних і оборотних коштів, а також від рівноваги активів і пасивів підприємства за функціональною ознакою.

Коефіцієнти, які характеризують фінансову стійкість підприємства та алгоритми їх розрахунку на основі нової форми балансу, наведено в таблиці 2.

Аналіз фінансової стійкості може бути доповнений детальним аналізом забезпеченості і ефективності використання оборотних коштів підприємства за їх видами, зокрема виробничих запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів.

У процесі аналізу фінансової стійкості підприємства необхідно проаналізувати дебіторську заборгованість, установити її склад і структуру за термінами виникнення, виявити: нормальна вона чи не виправдана. На фінансову стійкість підприємства впливає не сама по собі наявність дебіторської заборгованості, а її розмір, рух і форма [4, с. 276—279].

Основою фінансового прогнозування є узагальнення та аналіз наявної інформації з наступним моделюванням і врахуванням факторів можливих варіантів розвитку ситуації та фінансових показників.

Методи та способи прогнозування мають бути достатньо динамічними для того, щоб своєчасно взяти до уваги ці зміни. Результатом фінансового прогнозування є розробка трьох основних документів: прогнозу звіту про прибутки та збитки; прогнозу руху грошових коштів (баланс грошових потоків) та прогнозу балансу активів та пасивів підприємства. Наведені джерела є інформаційною базою для розрахунку прогнозних показників фінансового стану підприємства [5, с. 64—69].

Узагальнюючи вищевикладене, пропонуємо аналіз стану фінансової стійкості підприємства деталізувати за наступними напрямками:

- розрахунок кількісних та якісних показників фінансової стійкості підприємства;
- порівняння окремих розрахункових показників, що характеризують фінансову стійкість, із рекомендованими нормативними показниками;
- визначення тенденцій зміни розрахункових показників фінансової стійкості підприємства (просторово-часовий аналіз);
- оцінка фінансової стійкості підприємства на момент (визначену дату) і в середньому за період з урахуванням впливу чинників;
- аналіз та оцінка перспектив розвитку підприємства на базі проведення прогнозного аналізу фінансових коефіцієнтів.

ВИСНОВКИ

В умовах складної фінансово-економічної ситуації в Україні, яка пов'язана з зовнішніми глобальними проблемами та внутрішньою складною соціально-економічною ситуацією, підприємствам необхідно вжити усіх можливих заходів щодо стабілізації фінансово-господарської діяльності. З цієї метою доцільно рекомендувати:

- проводити постійний моніторинг та оперативний аналіз показників фінансового стану підприємства з урахуванням галузевих особливостей;
- удосконалити та стабілізувати фінансове та податкове законодавство;
- надати можливість використання пільгових кредитів для підприємств агропромислового сектору;
- удосконалювати інформаційно-методичне забезпечення аналізу та форми фінансової звітності, що дозволить підвищити аналітичні можливості та реальність оцінки майна;
- адаптувати закордонні методики аналізу фінансового стану до практики господарювання суб'єктів національного господарства;
- використовувати не тільки ретроспективний, а й перспективний аналіз фінансового стану на основі проєктованих (прогнозованих) форм фінансової звітності.

Застосування запропонованої методики аналізу й системи оцінних показників фінансової стійкості дозволить, виходячи з цілей та завдань аналізу, вибирати, підготувати й оцінити наявну інформацію, обґрунтовувати застосування обліково-аналітичних процедур і способів аналізу, проводити порівняльну оцінку рівня фінансової незалежності підприємств. Усе це певною мірою буде сприяти раціональній побудові функціональної системи взаємозв'язків із проведення аналізу, підвищенню його якості й ефективності.

Література:

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчально-методичний посібник [Текст] / О.Я. Базилінська. — К.: Центр учбової літератури, 2014. — 328 с.
2. Донченко Т.В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства [Текст] / Т.В. Донченко // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 1. — Т. 1. — С. 23—27.
3. Негашев Е.В. Методика фінансового аналізу діяльності коммерческих организаций [Текст] / Е.В. Негашев, А.Д. Шеремет. — М.: Финансы и статистика, 2013. — 134 с.
4. Партин Г.О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи [Текст] / Г.О. Партин. — Збірник науково-технічних праць Національного лісо-технічного університету України. — 2010. — № 10. — С. 276—279.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст]: навч. посіб. — 2-ге видан., випр. і доп. / Г.В. Савицька. — К., Знання, 2015. — 662 с.
6. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Текст]: навч. посібник / О.О. Терещенко — К.: КНЕУ, 2013. — 544 с.
7. Біла О.Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств // Фінанси України. — 2015. — № 4. — С. 113.

References:

1. Bazilins'ka, O. Ya. (2014), *Finansovyy analiz: teoriia ta praktyka* [Financial Analysis: Theory and Practice]. Center of educational literature, Kyiv, Ukraine.
2. Donchenko, T. V. (2010), *Teoretychni osnovy formuvannia mekhanizmu upravlinnia finansovoiu stijkisti pidpriemstva* [Theoretical Foundations of financial stability mechanism for managing enterprise]. Journal of Khmel'nytsky National University, Khmel'nyts'kyj, Ukraine.
3. Negashev, E. V. Sheremet, A. D. (2013), *Metodyka finansovoho analyza deiatel'nosti kommercheskykh orhanyzatsiy* [Methods of financial analysis of commercial organizations]. Finance and Statistics, Moscow, Russia.
4. Partyn, G. O. (2010), *Osoblyvosti vplyvu osnovnykh chynnykiv na finansovu stijkist' pidpriemstva v umovakh finansovo-ekonomichnoi kryzy* [Features of the main factors of influence on the financial stability of the company in the financial and economic crisis]. Collection of scientific works of the National Forestry University of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
5. Savitskaya, G. V. (2015), *Ekonomichnyj analiz diial'nosti pidpriemstva* [Economic analysis of the company]. Knowledge, Kyiv, Ukraine.
6. Tereshchenko, O. O. (2013), *Finansova sanatsiia ta bankrutstvo pidpriemstv* [Financial reorganization and bankruptcy]. KNEU, Kyiv, Ukraine.
7. Bila, O.H. (2015), *Finansove planuvannia i finansova stabil'nist' pidpriemstv* [Financial planning and financial stability of enterprises]. Finansy Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2016 р.